SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
Hyvinvointi- ja palveluosasto

Asiantuntijalausunto

20.6.2018

VIITE **Lakivaliokunnan lausuntopyyntö asiassa K 11/2018 vp**

ASIA **Asiantuntijalausunto: Nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitus**

Lakivaliokunta käsittelee hallituksen toimintakertomuksen K11/2018 yhteydessä eduskunnan lausumaa asiassa M 5/2014 – EK 56/2014 vp (Rattijuopumuksen rangaistukset).

Lausuman kohdassa 5 eduskunta on edellyttänyt, että hallitus tehostaa nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitusta ja siihen liittyviä jatkotoimia.

Hallituksen toimintakertomuksessa on todettu:

> *5. Hallitus toteuttaa SOTE-uudistuksen, jossa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen siirretään maakuntien vastuulle vuonna 2020. Hallitusohjelma suhtautuu erittäin kriittisesti kunnille osoitettaviin lisätehtäviin. Tässä tilanteessa kuntien sosiaalitoimelle ei voida eikä ole järkevää osoittaa erillisiä päihdekartoitusta tai päihdekeskusteluja koskevia lisätehtäviä. Eduskunnan lausumaa toteutetaan jatkamalla nykyisten mallien toteutusta, hakemalla yhteistyötä muiden vastaavien mallien kanssa ja erityisesti varmistamalla Tie selväksi -mallin toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksen yhteydessä.*

Sosiaali- ja terveysministeriön toimialan osalta asiassa voidaan lausua seuraava:

Vuosina 2009–2010 toteutettiin Tie selväksi -kokeiluhanke STM:n, SM:n sekä THL:n Alkoholiohjelman ohjaamana viidellä paikkakunnalla (Helsinki, Jyväskylä, Hämeenlinna, Rovaniemi ja Savonlinna). Tavoitteena oli kehittää poliisin ja sosiaalitoimen toimintatapoja motivoida rattijuopumuksesta epäiltyjä henkilöitä hallitsemaan päihteiden käyttöään ja muuttamaan riskikäyttäytymistään siten, että uusintarattijuopumukset vähenisivät.

Poliisi ohjasi rattijuopumuksesta kiinnijääneen keskustelemaan sosiaalityöntekijän kanssa päihdetilanteestaan mahdollisimman nopeasti kiinnijäämisen jälkeen. Tavoitteena oli, että henkilö havahtuisi pohtimaan omaa käyttäytymistään sekä päihteidenkäytön että päihtyneenä ajamisen suhteen. Tarvittaessa henkilö motivoitiin ja ohjattiin päihdehoitoon.

Rattijuopumusepäily tarjoaa hedelmällisen tilaisuuden puuttua asiakkaan mahdolliseen päihdeongelmaan ja havahduttaa hänet huomaamaan päihteiden käytön aiheuttamat riskit sekä itselleen että muille. Hankkeen aikana herkimmin tarjottuun tukeen tarttuivat ensikertalaiset. Hankkeessa valmistuneen tutkimuskatsauksen mukaan toimintamalli tavoitti nuoria, jotka eivät olleet vielä minkään palvelujärjestelmän piirissä. Tätä kautta alaikäisiä voitiin pyytää keskustelemaan päihteiden käytöstään usein lastensuojelutoimenpiteitä nopeammin.

Hankkeessa kehitettiin siis lupaava varhaisen puuttumisen toimintamalli valmiiksi: Poliisille ja sosiaaliviranomaisille on nyt olemassa toimintaohjeet ja tarvittavat lomakkeet, joilla kiinnijäänyt rattijuoppo saatetaan viivytyksettä päihdekeskusteluun ja tarvittaessa hoitoon.

Tavoitteena on ollut, että toimintamallia voitaisiin levittää yhdessä muiden vastaavien mallien yhteydessä (esim. nuorten rikolliseen oirehtimiseen puuttuva Ankkuri-malli). Kuten hallituksen toimintakertomuksessa todetaan, mallia ei ole voitu levittää tehokkaasti sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja palveluiden uudistamisen ollessa kesken. Sekä valtionhallinnon että kuntien ja varsinkin syntymässä olevan uuden maakuntahallinnon resurssit on käytetty uuden järjestelmän ja palveluiden tuottamisen yleisempään valmisteluun. Kun sote-uudistuksen lainsäädäntö ja rakenteet selviävät nykyisestä, myös nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoituksen tehostamista voidaan ryhtyä valmistelemaan konkreettisesti.

Ismo Tuominen

Hallitusneuvos